

Список використаних джерел:

1. Гойда Н.Г. Аналіз стану здоров'я дітей та жінок в Україні / Н.Г. Гойда // Мистецтво лікування. – 2005. – № 10(26). – С. 14–15.
2. Кульчицька Т.К. Стан здоров'я дітей: регіональний аспект / Т.К. Кульчицька // Лікарня в ХХІ столітті: управління та організація медичної допомоги: матеріали Всеукр. наук-практ. конф. – К., 2008. – С. 90–91.
3. Ляшенко В.І. Взаємодія дитячого реабілітаційного центру з сім'єю дитини-інваліда // Соціальна педіатрія і реабілітологія. Збірник наукових праць. – К., 2007. – С. 249–251.

Колесник О.І.

здобувач ОП «Психологічна реабілітація»,

Науковий керівник: Оверчук В.А.

доктор економічних наук,

кандидат психологічних наук, професор,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ**

Військові дії на сході країни, вже сьомий рік поспіль, залишаються для нашого суспільства одним із суттєвіших викликів. Мільйони людей є враженими наслідками конфлікту, хтось загубив близьких і рідних, хтось залишився без засобів для існування, хтось докорінно змінив своє життя. Наразі сотні осіб одержали статус учасника бойових дій та потребують соціального захисту і адаптації. На нашу думку, одним із головних, спричинених війною, викликів для українського суспільства є повноцінна адаптація учасників військових дій до цивільного життя. Процес соціальної адаптації військовослужбовців – це процес відновлення соціальних зв'язків військового з оточенням, а також допомога у поверненні до професійної діяльності поза війною. Психологи О. Буряк та І. Гіневський трактують даний тип адаптації як «...процес активного пристосування офіцера і членів його сім'ї до нових умов проживання в громадянському суспільстві з ринковою системою взаємовідносин». Вони стверджують у своїй роботі [2], що успішність і можливість адаптації військового залежить від співвідношенням внутрішньої готовності самого військового до змін, а також до можливих зовнішніх умов допомоги. Варто помітити на початку, що процес адаптації першопочатково пов'язаний із психологічною готовністю індивіда відновити стосунки із соціумом. Це важливий фактор при допомозі психолога, оскільки без бажання самого військовослужбовця, процес адаптації буде занадто складний, а виявлення особливостей процесу – не можливий.

Основними видами пристосування військового, на думку Абрамова С. [1], є такі категорії, як правова, соціальна, психологічна, професійна. Дані категорії якраз і формують відповідні умови для життя серед цивільних громадян, тож кожна ця ланка повинна бути обов'язково застосована для розробки індивідуального процесу адаптації. Абрамов також стверджує, що загальна державна система характеризується багатьма негативними рисами, що можуть тільки ускладнити процес допомоги бійцю, а не покращити його соціальні умови, тож сеанси із психологом та допомога зі сторони інших військовослужбовців, що вже пройшли даний етап, є набагато ціннішим ресурсом, ніж державна матеріальна допомога.

Українське Міністерство оборони прикладає багато зусиль аби учасники бойових дій отримали усі умови для вдалої адаптації. Про це свідчать документи та інформація з офіційного веб-сайту [5], де детально описані проекти, партнери, програма та навчальні заклади, що надають допомогу. Певна програма розрахована на усіх військових, і діє виключно за системою підготовки та реабілітації НАТО, але варто помітити, що не існує документа чи інформації щодо психологічних та соціальних особливостей адаптації. Серед напрямів соціальної адаптації Міністерство оборони України виділяє такі:

- створення спеціальних військових навчально-консультаційних пунктів, утворення бізнес-центрів та технопарків на базі військових містечок;
- створення центрів перекваліфікації та професійної підготовки;
- допомога та організація перепідготовки, сприяння у працевлаштуванні звільнених військовослужбовців;
- комплексна психологічна та медичної реабілітації звільнених військовослужбовців;
- матеріальна допомога учасникам у вигляді побудови цивільних споруд, центрів реабілітації та інших будівель спецпризначення.

Але на думку науковця Абрамова: «... Фінансові механізми недосконалі, елементи системи існують лише за рахунок міжнародної допомоги, використання бюджетних призначень на разі не можливе. Загальне адміністрування системи відсутнє, жоден центральний орган виконавчої влади не бере на себе відповідальності за організацію соціальної адаптації в цілому» [1], що яскраво свідчить про недосконалість державної готовності допомоги своїй військовим.

Увесь час адаптації військового О. Буряк та І. Гіневський [2] пропонують поділити на три періоди (табл. 1), кожен з яких супроводжується певними особливостями, що і допоможуть психологам виявити й знайти їх швидке рішення.

Щодо більшої теоретичної частини особливостей адаптаційного процесу варто звертатися до робіт таких українських науковців як Ю.О. Амосова, М.М. Медвідь, О.В. Макарова, А.Л. Красильщикова, Н.І. Кучер, Р.Л. Ткачук, А.В. Панова та інших. Але, тематика адаптаційної поведінки військових є недостатньо розробленою та потребує подальших досліджень. Прикладом цього може стати методичний посібник, що розроблений психологами

Кокуном О.М., Агаєвою Н.А., Пішко І.О., Лозінською Н.С., Корневою Л.В. [3], де не вказано процес перебування учасника поза межами фронту. Цей посібник є неймовірним матеріалом для вивчення психологічного аспекту бойової готовності, виявлення емоційного вигорання учасників, можливих психологічних проблем, але жодного разу не вказується на будь-яку соціальну адаптацію чи діагностику військового, що перебуває у мирному соціумі. Даний матеріал представляє виключно теоретичні та практичні основи психологічного вивчення військовослужбовців та персоналу Збройних Сил України в умовах збройного конфлікту, а те, що відбувається з учасниками за межами війни – набуває другої ролі у дослідженнях. Саме тому основна увага усіх досліджень зосереджується на працях та досвіді іноземних науковців.

Таблиця 1

Етапи адаптації військовослужбовців до цивільного життя

Етапи	Особливості	Можливе рішення
Підготовчий етап	Військовий починає перебувати у стані стресу, адже виходить зі своєї зони комфорту (тобто тих умов, до яких звикла його психіка).	Підтримка й розмови із бійцями, що вже перебувають на адаптації, сеанси із психологами задля підготовки бійця до цивільного життя, позитивне налаштування самого військового.
Етап психологічного напруження перед звільненням	Втрата роботи, відчуття покинутості, непотрібності колективу.	Підтримка командиром та іншими солдатами духу військового, що готується до відставки, а також сеанси психолога, що будуть підтримувати рішучість та самовладання.
Етап гострих психічних реакцій при вході в цивільне життя	Стрес від нових умов, вироблення захисних реакцій на інших людей, закритість внутрішня. Також можуть бути нервові зриви та нестійка психічна поведінка, яку варто одразу ж виявляти.	Постійні сеанси із психологом, пошук нових захоплень, налагоджування контактів із родиною, підтримка зв'язків із бійцями по службі.
Етап гострих психічних реакцій виходу з «військового життя»	Відчуття втрати опори, поява побутових проблем, що будуть обтяжувати військового, емоційне вигорання.	Розвиток внутрішніх якостей для боротьби із стресом та негараздами, пошук нових зацікавлень, роботи. Постійне залучення у соціум, аби борець відчув свою важливість.

Джерело: [2]

Дослідження у темі адаптації можна розглядати за допомогою психодіагностичних методик, які застосовуються з метою діагностування тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до служби. Дані методики розглядаються із «Збірника методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів» [4], що затверджені Міністерством оборони України для роботи психологів у виховній, соціально-психологічній та інших сферах перевірки військових до служби. Варто відмітити, що деякі методики дійсно можуть діагностувати певні проблеми військового у контактуванні із незнайомими людьми, а також допоможуть виявити агресію, образу чи ненависть до соціуму, в якому знаходиться учасник бойових дій.

Таким чином, хотілося б назвати декілька основних особливостей при звичаєння військовослужбовця, що зможуть полегшити адаптаційний період:

- збільшення на ринку праці місць для кар'єрного росту й розвитку службовця, з усіма відповідними умовами для цього;
- активне залучення військового у соціальне життя, зокрема постійні зустрічі й обмін досвідом із військовими, що завершили адаптацію;
- відвідування волонтерських організацій, з метою отримання допомоги від побратимів;
- додаткове виділення коштів щомісяця та створення більшої кількості пільг для перших важких етапів адаптації;
- сеанси з психологом для кращого процесу відновлення ментальних сил, появи зацікавленості до світу, а також налагоджування контактів із сім'єю;
- відновлення та пошук нових цінностей для спілкування із друзями та сім'єю;
- можливість навчання чи перекваліфікації у будь-який час адаптації на будь-який термін для пошуку нового місця роботи;
- створення умов для активного відпочинку у санаторіях чи спеціально створених базах для військовослужбовців;
- надання правової бази знань для захисту своїх прав у разі їх порушення зі сторони держави чи роботодавця.

Зважаючи на те, що лівова частка уваги на державному рівні приділяється в більшості медичним та медико-соціальним підходам до реабілітації бійців та членів їх сімей, необхідно звернути увагу суспільства на соціально-психологічні аспекти та збільшити саме дослідження проблем соціального забезпечення та психологічного супроводу бійців та членів їх сімей на етапі адаптації їх до суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Абрамов С. В. Адаптація військовослужбовців, звільнених в запас як інструмент забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці / С. В. Абрамов // Економіка і організація управління. – Вінниця, 2016. – Вип. 2(22). – С. 259–265.

2. Буряк О. О., Гіневський М. І. Соціальна адаптація військовослужбовців // О. О. Буряк, М. І. Гіневський // Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба. – Харків, 2014. – Вип. 4(41). – С. 160–166.

3. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Корня Л.В. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України: Методичний посібник. – К.: ФОП Маслаков, 2019. – 288 с.

4. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. – 281 с.

5. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/soczialnij-zaxist-ta-adaptacziya-vijskovosluzhbovcziv/mizhnarodni-programi-ta-proekti-soczialnoi-adaptaczii-vijskovosluzhbovcziv.html>

Поваренко О.С.

студентка,

Університет митної справи та фінансів

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ НА СТАВЛЕННЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ДО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Соціальна реклама є активним методом впливу на загальне ставлення населення до тих чи інших проблем, освячує важливі питання сучасності на загальнодоступному, лаконічному, дещо сатиричному рівні. Але при цьому вона може мати не однаковий психологічний вплив на населення різних вікових груп. Для когось вона може бути спонукаючим фактором до роздумів або прийняття дій, для інших не матиме значення та залишить у байдужому стані, не вплинувши на їх бачення світу. Все це варто враховувати при використанні такої реклами як засобу впливу.

Питання соціальної реклами є актуальним і сьогодні. Вона дає змогу впливати на ставлення населення до тих чи інших проблем, привертати увагу до негативних тенденцій розвитку суспільства та закликати до мінімізації проблемних соціальних явищ. При створенні соціальної реклами необхідно враховувати вікові особливості населення та цільову аудиторію впливу. Так, те, що може вразити молодь та підлітків, викличе подив у старшого покоління. Дане дослідження спрямоване на визначення диференціації впливу та сприйняття соціальної реклами різними віковими групами населення. При проведенні дослідження головною темою виступатиме соціальна реклама проти поширення домашнього насильства. Адже ця проблема зустрічається у різних сім'ях, незалежно від віку її членів.